

OPKOMST VAN DE NAAMLOZE VENNOOTSCHAPPEN IN NEDERLAND

Het verschijnsel Naamloze Vennootschappen mag dan al van enkele eeuwen her stammen, de grote bloei komt in de laatste 25 jaar van de vorige eeuw.

De kostbare machines vormden toen ook al een probleem voor de portefeuille van de ondernemer en derhalve moest hij zijn geluk zoeken bij investeerders die wel enig risico durfden te nemen. Veel N.V.'s zijn ook ontstaan uit familiebedrijven die door vererving kapitaal onttrokken zagen uit het bedrijf en de N.V. vorm als bescherming kozen. Dat de investeringen die men heeft gedaan niet altijd even succesvol waren moge blijken uit het ruime scala van materiaal dat voor de verzamelaar aanwezig is. Dat niet alle oude bedrijfjes / N.V.'s ten onder zijn gegaan kunnen we onderstaand lezen.

Zeepfabriek "de Vergulde Hand" uit 1554, Azijnfabriek "de Boog" - 1564, Erven Lucas - 1575, Jacob Bussink - 1593, de Porceleyne Fles - 1655, brouwerij "d'Oranjeboom" - 1671, Wijnand Fockink - 1679. Enkele bekende bedrijven uit de 18e eeuw zijn achtereenvolgens, Joh. Enschede - 1703, Tabaksfabriek J. & A.C. van Rossem - 1755, Diepenbroek en Heigers te Ulft - 1761, Boldoot - 1789 en L. Smit te Kinderdijk - 1795.

Veel van deze bedrijven bestaan heden ten dage nog, al moet vastgesteld worden dat zij vaak zijn overgenomen of een samenwerkingsverband met andere vennootschappen hebben.

Het Van Gelder concern uit 1783 is net voor het 200-jarig bestaan naar men weet ten onder gegaan. De K.V.T. uit 1777 heeft het dan nog net gehaald, maar is eveneens verdwenen.

Sickens Lakfabriek 1792 maakt nu deel uit van het AKZO concern.

De opheffing van de Gilden in 1806 heeft de economische macht van een kleine groep doorbroken. Maar daar ons land in die periode economisch door de Fransen werd leeggezogen voor hun in stand te houden legers, met aansluitend het in 1810 ingevoerde continentale stelsel hebben toen positieve ontwikkelingen te niet gedaan.

Maar dit veranderde snel na de bevrijding. In het bezettings/bevrijdings jaar 1813 liepen er in Amsterdam slechts 40 koopvaardisshepen binnen en de halve bevolking leefde van de bedeling. Door het krachtig ter handnemen van het bestuur door Koning Willem I kwamen er ongekende stimulansen voor vrijwel alle takken van de volkswelvaart.

Aandeel van f 250 in
de in 1864 opgerichte
NATIONALE BRANDSTOF-MAATSCHAPPIJ

Een jaar later (1814) liepen er in Amsterdam al 1400 koopvaardisshepen binnen, de haven van Rotterdam was in dat jaar al te klein.

Paul van Vlissingen kon met steun van de koning in 1823 een stoomvaartlijn op Harlingen openen vanuit Amsterdam. Uit dit maatschappijtje is de huidige Werkspoor ontstaan, op de plaats waar in 1608 het eerste V.O.C. schip van de helling liep dat in Amsterdam werd gebouwd.

Aandeel van de in 1826 opgerichte
AMSTERDAMSCH-STEAMBOOT-
MAATSCHAPPIJ van PAUL VAN VLISINGEN,
die geheel rechts onderaan heeft getekend

De eerste stoomketel in Nederland werd in 1827 geplaatst bij het Tilburgse textielbedrijf Fa. Pieter van Dooren.

In 1824 werd de Nederlandsche Handel-Maatschappij opgericht, waarbij de koning voor f 4.000.000 aandelen nam en de deelnemers 4½ % rente garandeerde.

Na 1839 begint het tijdperk van de spoorwegen en tramwegmaatschappijen, en de opkomst van de zware industrie, zoals de machinefabrieken Reineveld en Stork van resp. 1846 en 1858 en de Koninklijke Nederlandsche Grofmederij van 1836.

De groei van het aantal N.V. 's in de laatste jaren van de vorige eeuw is duidelijk af te lezen aan het volgende staatje.

jaar	aantal	jaar	aantal	jaar	aantal
1882	683	1890	1327	1898	2656
1884	805	1892	1558	1900	3300
1886	931	1894	1723	1902	3812
1888	1075	1896	2121		

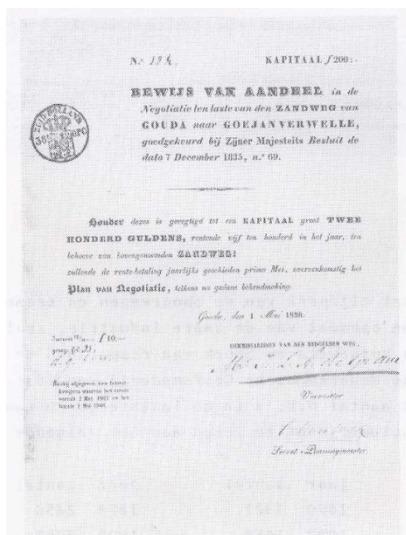
Toch moeten we rekening houden met een aantal bedrijven die in Nederland waren gevestigd, doch hun werkzaamheden in de voormalige koloniën hadden. Het aantal dat werkzaam was in overige landen moet hoofdzakelijk worden gevonden in Oost-Europa. Deze bedrijven komen we tegen in Roemenië en Rusland als olie exploitatiemaatschappijen.

Op de volgende pagina vinden we een tabel, die het maatschappelijk, het geplaatste en het gestorte kapitaal aangeeft van de op 31 december 1902 bestaande Naamloze Vennootschappen.

Van al deze maatschappijen was nog slechts een klein gedeelte in handen van de overheid.

Zelfstandige spoor- en tramwegen komen nu niet meer voor.

Dit geldt ook voor b.v. electriciteits- en telefoonmaatschappijen, als voor straatwegen, bruggen en veren.

aandeel van de inmiddels (1900) verdwenen Zandweg van Gouda naar Goejanverwelle, uit 1836

RUBRIEKEN.	Aantal.	Maatschappelijk kapitaal.	Geplaatst kapitaal.	Gestort kapitaal.
Administratiekantoren, Banken, Credietverenigingen	177	f 240,737,300	f 150,526,500	f 109,346,875
Begravenis-Vereenigingen, Begraafplaats-exploitatiën	14	" 562,500	" 545,950	" 543,575
Bouwmaatschappijen	728	" 148,214,305	" 90,052,170	" 86,008,704
Cultuur-, Kanaal-, Landaanwinning-, Mijn- en Veenmaatschappijen:				
<i>a.</i> Cultuurmaatschappijen	373	" 225,533,278 ⁵	" 198,130,178 ⁵	" 195,711,368 ⁵⁰
<i>b.</i> Kanaalmaatschappijen	7	" 3,159,250	" 3,159,250	" 3,159,250
<i>c.</i> Landaanwinningmaatschappijen	6	" 9,372,300	" 7,472,300	" 2,672,300
<i>d.</i> Mijnmaatschappijen	69	" 89,685,700	" 72,242,000	" 71,504,500
<i>e.</i> Petroleummaatschappijen	44	" 103,650,000	" 80,067,500	" 79,633,337 ⁵⁰
<i>f.</i> Veenmaatschappijen	11	" 2,308,500	" 2,278,500	" 2,136,500
Dagbladen, Drukkerijen en Uitgeversmaatschappijen	126	" 16,226,650	" 11,770,407 ⁵	" 11,716,990
Dienstverrichtingmaatschappijen	2	" 24,550	" 24,550	" 24,550
Droogdokken, Werven	20	" 10,565,900	" 6,992,900	" 6,657,900
Electriciteits-, Telefoonmaatschappijen	37	" 14,489,000	" 5,447,000	" 5,326,100
Fabrieken:				
<i>a.</i> Beetwortelsuikerfabrieken, Suikerfabrieken en Raffinaderijen	31	" 22,750,000	" 22,000,000	" 22,000,000
<i>b.</i> Bierbrouwerijen, Meel- en Broodfabrieken	71	" 18,120,650	" 15,426,050	" 15,222,800
<i>c.</i> Chemische-, Gas- en Oliefabrieken	94	" 30,149,290	" 21,298,300	" 21,014,530
<i>d.</i> Katoen-, Wol- en Garenfabrieken	40 ~~20~~	" 14,333,400	" 11,186,400	" 11,186,400
<i>e.</i> Steen-, IJzer- en Werktuigfabr.	97	" 26,100,050	" 19,719,250	" 19,671,050
<i>f.</i> Van onderscheiden aard	238	" 65,666,613	" 48,436,763	" 48,263,163
Goederenhandel:				
<i>a.</i> Handelslichamen	222	" 156,439,880	" 114,450,500	" 112,532,870
<i>b.</i> Magazijnen, Verkooplokalen	28	" 11,420,000	" 8,833,500	" 8,615,950
Hôtels, Societeiten en Volksgaarkukens	134	" 23,674,650	" 16,570,350	" 16,279,450
Hypotheekbanken, Scheepsverbandmaatschappijen	59	" 83,610,000	" 56,587,985 ⁰⁰	" 11,657,385 ⁰⁰
Melkinrichtingen, Zuivelfabrieken	142	" 7,939,180	" 6,042,852	" 5,880,774 ⁵⁰
Panorama's, Schouwburgen	27	" 3,975,550	" 3,714,650	" 3,626,150
Scheepvaartmaatschappijen	440	" 118,928,700	" 78,446,150	" 78,096,942 ⁵⁰
Spoorwegmaatschappijen	27	" 105,524,746 ⁶⁵	" 97,577,196 ⁶⁵	" 92,954,971 ⁶⁵
Sportmaatschappijen	14	" 663,200	" 495,950	" 494,950
Straatwegen, Bruggen en Veren	12	" 352,350	" 351,198	" 351,198
Tramweg-, Rijtuig- en Vervoermaatschappijen	101	" 57,820,625	" 47,008,875	" 46,843,275
Verzekeringmaatschappijen:				
<i>a.</i> Zeeverzekering	6	" 1,560,000	" 1,512,000	" 228,000
<i>b.</i> Brandverzekering	40	" 28,380,000	" 26,985,350	" 4,611,485
<i>c.</i> Levensverzekering	59	" 24,570,500	" 20,113,100	" 4,594,575
<i>d.</i> Van gemengden en onderscheiden aard	133	" 59,306,100	" 46,967,800	" 9,854,625
Visscherijmaatschappijen	49	" 10,505,800	" 4,737,566	" 4,642,166
Wasch-, Bad- en Zweminrichtingen	31	" 1,196,030	" 981,830	" 981,830
Waterleidingmaatschappijen	19	" 12,114,165	" 8,169,165	" 8,169,165
Van onderscheiden aard	84	" 19,016,300	" 14,211,080	" 13,615,580
Totaal	~~3812~~ 3812	f 1,768,647,013 ¹⁵	f 1,320,533,066 ⁷⁴	f 1,135,831,235 ⁷⁴

Niet in deze staat zijn opgenomen de cultuurmaatschappijen, die hun hoofdvestiging buiten Nederland hadden.

Uit: V.V.O.F. Mededelingenblad Nr. 3 van september 1983, blz. 3 t/m 7.

